

Utlåtande om planerna för Helga korsets renovering

246/00.05.01/2025

02.12.2025 § 88

Föredragande

Kyrkoherde Mia Bäck

Åbo begravningsplats är en av de kulturhistoriskt mest betydelsefulla begravningsplatserna i Finland. Helga korsets kapell är arkitekt Pekka Pitkänen's vinnande bidrag i en arkitekttävling. Pitkänen planerade även begravningsplatsens utvidgning i närheten av detta kapell.

Begravningsområdet saknar en giltig detaljplan, men i Åbos generalplan 2029 ingår byggnaden i begravningsområdet och är skyddad som en del av en värdefull helhet.

Helga korsets kapell, ritat av Pekka Pitkänen, är ett av de centrala objekten inom 1960-talets konstruktiva betongarkitektur. Anläggningen består av tre olika stora kapell för jordfästningar samt ett krematorium. Kapellets fasader och interiör är utformade med väldigt avskalade betongytor. Nu ska kapellet renoveras och projektets mål är att genomföra renoveringsåtgärder så att funktionella och tekniska krav uppfylls, samtidigt som kapellets ursprungliga asketiska utseende bevaras. På grund av skyddsaspekterna har projektplaneringen skett i nära samarbete med Museiverket.

Helga Korsets kapell är den mest använda kapellbyggnaden inom Åbo och S:t Karins kyrkliga samfällighet. Byggnaden har tre kapell: Stora kapellet, Lilla kapellet och Nedre kapellet. Ungefär varannan begravningsceremoni inom samfälligheten hålls i Helga korsets kapell.

År 2024 hölls följande antal jordfästningar i kapellets olika rum:

Stora kapellet: 176 st

Lilla kapellet: 457 st

Nedre kapellet: 341 st

Sammanlagt 947 st

Dessutom hölls tiotals avskedsceremonier i kapellet.

I kapellets källarvåning finns Åbo krematorium, som hör till de tre största i Finland sett till antalet kremeringar och där utförs cirka 3 000 kremeringar per år. Efterfrågan på kremeringstjänster är större, men mottagningen av avlidna har begränsats på grund av brist på förvaringsutrymmen. Sedan början av 2020-talet har man tagit emot

avlidna för kremering från Åbo och S:t Karins samt angränsande kommuner.

Kapellets förvaringsutrymmen för avlidna omfattar totalt 80 platser, varav 48 i kylskåp och 32 i öppna kylrum. Under helger måste en del avlidna ofta placeras på icke-kyllda golvytor i väntan på kremering, eftersom de kyllda förvaringsutrymmena är fulla.

Efterfrågan på kremeringstjänster uppskattas redan nu vara cirka 300 avlidna fler än kapaciteten. På grund av befolkningens åldrande och migrationen beräknas dödligheten i Egentliga Finland öka med cirka 20 % fram till mitten av 2040-talet. Dessutom väntas andelen kremeringar även i landsbygdskommuner stiga från nuvarande cirka 60 % till nära storstädernas nivå på nästan 90 %. Dessa faktorer kan höja efterfrågan på kremeringar vid Åbo krematorium till över 4 000 per år.

Renoveringsprojektets mål är att skapa fler förvaringsutrymmen för avlidna under mark samt förbättra relaterade lokaler och logistiska lösningar. Dessutom ska tekniska system förnyas, funktionella förbättringar och reparationer göras i kapellen och allmänna utrymmen samt åtgärder för ökad tillgänglighet genomföras. Arbeten utförs även på gårdsområdet.

Den senaste större renoveringen vid Heliga Korsets kapell var tak- och fasadrenoveringen 2023–2024. År 2021 installerades rökgasreningsutrustning och ett förrådsskydd. I början av 2000-talet byggdes en tillgänglig toalett och ändringar gjordes i ugnarna. Vid en delrenovering 1988 byttes taket, vissa skadliga ämnen i innertakens spackel togs bort och uppvärmningen ändrades från olja till fjärrvärme.

Åbo och S:t Karins kyrkliga samfällighets fastighetsservice har låtit ta fram en preliminär projektplan för att bedöma renoveringsbehovet och precisera åtgärderna. I samband med detta gjordes kompletterande undersökningar till konditionsbedömningen från 2022. Asbest och skadliga ämnen har kartlagts och finns i ursprungliga rörisoleringar samt innertakens spackel. Asbest har även påträffats i tätningar och beläggningar i ventilationskanaler. Markundersökningen visar att under blandad fyllning finns 3,6–6 m lera, under vilken det finns stenig morän och sand. Området tillhör Kaarnikos grundvattenområde. Golvvärmerörens skick undersöktes genom öppning, men kunde inte bekräftas med röntgen. Mer detaljerade undersökningar fortsätter i början av projektet.

Projektets mål delas in i funktionella och tekniska mål. Funktionella mål omfattar bland annat förbättrad tillgänglighet, fler förvaringsutrymmen för avlidna och förbättrad logistik. Tekniska mål fokuserar på att förnya och förbättra tekniska system som nått slutet av sin livslängd.

Projektet omfattar en underjordisk utvidgning för förvaring av avlidna på cirka 160 m². I kapellvåningen byggs en ny WC och en tillgänglig

WC, vissa dörrar byts till ljudklassade dörrar, ytskikt och våtutrymmen förnyas. En ny tillgänglig hiss byggs mellan kapellvåningen och bottenvåningen. I bottenvåningen byggs lastgård, ny WC och personalutrymmen förnyas. I källaren görs tekniska förändringar. Värmefördelningscentral och värmesystem förnyas. Ventilationsaggregat och kanaler byts ut. Kylanläggningar förnyas. Elcentral och stigare mellan centraler byts ut. Uttag och kablage förnyas. Induktionsslingor installeras i lokalerna. Utomhus åtgärdas lutningar på gångvägar och trappor renoveras. Betongreparationer görs på blomskydd och murar, och belysningen förbättras.

Projektets totala kostnadsberäkning är cirka 7 miljoner euro (inkl. moms 25,5 %), vilket omfattar planering och byggledning, kostnader för utomhusområden, byggtekniska arbeten, VVS- och elarbeten samt arbetsplatservice och användarens inköp. Det rör sig om två separata projekt: utomhusarbeten och byggnadens renovering. Utomhusområdenas andel är cirka 0,5 miljoner och själva byggnadens renovering cirka 5,6 miljoner (inkl. moms). Reservdelar och användarinköp (tillfälliga kylförvaringsutrymmen m.m.) uppgår till cirka 0,9 miljoner euro.

Projektet genomförs så att gemensamma kyrkorådet skickar projektplanen på utlåtsrunda till församlingarna och samfällighetens handikappråd, så att församlingarnas behov och tillgänglighetsfrågor beaktas. Efter att utlåtandena beaktats godkänns projektplanen i gemensamma kyrkorådet. Planeringen fortsätter med samfällighetens begravningsverksamhet som användarrepresentant. När planerna är klara och entreprenaden upphandlad, läggs planerna och budgetförslag samt förslag till entreprenörssval fram för beslut i gemensamma kyrkofullmäktige. För bygglov begärs utlåtande från Museiverket, men kyrkostyrelsens tillstånd krävs inte.

Projektet går vidare till detaljprojektering i januari 2026 och entreprenaden är planerad att upphandlas våren 2026. Arbetet beräknas vara klart i september 2027. I oktober 2027 är det 60 år sedan Heliga Korsets kapell togs i bruk och arkitekt Pekka Pitkänen föddes.

I Heliga Korsets kapell har det i genomsnitt hållits cirka 21 jordfästningar och avskedsceremonier per vecka. Jordfästningarna flyttas under entreprenadtiden till samfällighetens övriga kapell och kyrkor, och avskedsceremonierna flyttas till kapellen. Som ersättningslokaler används särskilt Uppståndelsekapellet, Kårsämäki kapell, S:ta Katarina kapell och S:ta Katarina kyrka. Begravningar som avslutas med kistbegravning flyttas alla till Uppståndelsekapellet. Under entreprenadtiden förkortas begravningsstiderna i samfälligheten till 1 timme och 15 minuter i stället för nuvarande 1 timme och 30 minuter. På så sätt ryms fem begravningsstider per dag i stället för fyra.

En preliminär projektplan med en mer detaljerad beskrivning av projektets innehåll finns som bilaga. Bilagorna innehåller även

arkitektens förslag, konstruktionstyper, byggnadsbeskrivning samt tekniska systembeskrivningar och kostnadsberäkning. I samband med projektet har även en byggnadshistorisk utredning tagits fram, som också finns som bilaga.

Deadline för församlingsrådets utlåtande är 30.11.2025 men församlingsrådet har fått förlängning till 3.12.2025. Paragrafen bör därför justeras omedelbart.

Förslag

Församlingsrådet avger följande utlåtande: Församlingsrådet ställer sig positivt till den planerade renoveringen av Helga korsets kapell. Åtgärderna är nödvändiga och tar hänsyn till både dagens behov och framtida krav. Församlingsrådet vill särskilt framhålla vikten av förbättrad tillgänglighet samt understryka att ljudmiljön och hörbarheten måste förbättras. Både i Stora och Lilla kapellet behövs ljudåtergivning. Vidare betonar församlingsrådet att varje utrymme i kapellet bör vara både funktionella och estetiskt tilltalande. I nuläget finns lokaler i kapellet som ger en känsla av sjukhus eller förråd i stället för ett sakralt rum. En värdig och vacker miljö är av största betydelse och inger en känsla av respekt för de avlidna.

Beslut

Enligt förslag. Paragrafen justerades omedelbart.